

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОГО ПРАВА

Матеріали міжнародної конференції

(Харків, 23 квітня 2021 р.)

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Кафедра судоустрою та прокурорської діяльності

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОГО ПРАВА

Матеріали міжнародної конференції

(Харків, 23 квітня 2021 р.)

Харків
«Право»
2021

УДК 347.97/.99

A43

Редакційна колегія:

Л. М. Москвич,
О. З. Хотинська-Нор,
Н. М. Бакаянова,
О. В. Щербанюк,
Р. Бірке

Відповідальність за зміст тез несуть автори

Актуальні проблеми судового права : матеріали міжнар. конф.
A43 (Харків, 23 квіт. 2021 р.) / редкол.: Л. М. Москвич та ін. – Харків :
Право, 2021. – 538 с.

ISBN 978-966-998-233-9

Збірник містить матеріали міжнародної конференції «Актуальні проблеми
судового права», яка відбулася 23 квітня 2021 р. за участю відомих вітчизняних
та зарубіжних науковців та практиків.

УДК 347.97/.99

ISBN 978-966-998-233-9

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2021

© Видавництво «Право», оформлення, 2021

Пономарьова А. С.	
ПРИРОДНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ У ПРАВОСУДДІ	291
Семенчук А. В.	
ДО ПИТАННЯ НАСЛІДКІВ ПРОПУСКУ СТРОКІВ ЗВЕРНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ	294
Шилова В.	
ПРОБЛЕМИ НАДМІРНОЇ НАВАНТАЖЕНОСТІ У СУДАХ З ПРИВОДУ ЗЕМЕЛЬНИХ СПОРІВ	296

Секція 3 АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СТАТУСУ СУДДІВ

НАУКОВЦІ ТА ПРАКТИКИ

Красноборов О. В.	
ЗАВЕРШЕННЯ ДОБОРУ 2017 РОКУ – ДІСВИЙ МЕХАНІЗМ ПОПОВНЕННЯ СУДДІВСЬКИХ КАДРІВ	300
Курганський О. В.	
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ СУДДІВСЬКОГО КОРПУСУ ТА КЕРІВНОГО СКЛАДУ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УКРАЇНІ.....	303
Нестерчук Л. П.	
НЕЗАЛЕЖНІСТЬ СУДДІВ – ПРЕРОГАТИВНА ПЕРЕДУМОВА ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА ТА ОСНОВОПОЛОЖНА ГАРАНТІЯ СПРАВЕДЛИВОГО СУДУ	306
Фідря Ю. О.	
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУДДІ ЗА ПРОЯВИ НЕПОВАГИ ДО УЧАСНИКІВ ПРОЦЕСУ	309
Хотинська-Нор О. З.	
ЕТИКА ВИСЛОВЛЮВАНЬ У ПОЗАСУДОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СУДДІ	311

АСПІРАНТИ

Кондратова І. Д.	
ЕТИКА ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУДДІ.....	316

Фідря Ю. О.,
завідувачка кафедри
кримінального права і процесу
Волинського національного
університету імені Лесі Українки

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУДДІ ЗА ПРОЯВИ НЕПОВАГИ ДО УЧАСНИКІВ ПРОЦЕСУ

Суддя є ключовою фігурою під час здійснення правосуддя, а тому його поведінка повинна бути бездоганною, взірцевою. Саме суддя визначає та створює у судовому засіданні атмосферу, необхідну для справедливого судового розгляду. Як зазначається у ст. 1 Кодексу суддівської етики, суддя повинен бути прикладом...дотримання високих стандартів поведінки з метою зміцнення довіри громадян у чесність, незалежність, неупередженість та справедливість суду.

Повага є важливим індикатором правової культури та правосвідомості судді, свідченням його високого світоглядного рівня та моральних якостей. Поважне, шанобливе ставлення судді до учасників процесу, як правило, викликає таке ж ставлення у відповідь, сприяє налагодженню нормальних ділових взаємовідносини між учасниками засідання.

З іншого боку, не слід забувати, що судові засідання у більшості випадків є конфліктним середовищем, де панують негатив та напруга, а сторони із протилежними інтересами намагаються вирішити юридичний спір. Тому адресатом негативних емоцій сторін та їх представників часто є суддя, поведінка у відповідь якого може залежати від різних факторів та обставин.

Тим не менше у критичних, напружених засіданнях суддя все ж зобов'язаний зберігати витримку та контроль над ситуацією, а не «пливти за течією» чи навпаки, втрачати самовладання, зриватися, демонструючи емоції, у тому числі шляхом образ чи приниження учасників провадження. Судді повинні уникати висловлювань, коментарів, жестів та будь-якої некоректної поведінки, які можна обґрунтовано сприйняти як доказ неповаги до будь-кого з учасників процесу. Адже усі присутні у судовому засіданні мають право на ставлення, яке свідчить про повагу до їх людської гідності та основних прав.

Неповага судді до учасників процесу може проявлятися у формі образ, знущань, грубості, принизливих або зухвалих зауважень, зне-

важливих коментарів, навіть жартів. Адресатами такої поведінки судді можуть бути як професійні учасники судового засідання (прокурори, адвокати, слідчі, експерти), так і непрофесійні (потерпілий, свідки, позивач, відповідач).

Прояв суддею неповаги до учасників процесу є порушенням обов'язку, передбаченого п. 4 ч. 7 ст. 56 Закону України «Про судову стрій і статус суддів». Окрім того, однією з підстав дисциплінарної відповідальності судді згідно п. 3 ч. 1 ст. 106 цього Закону є, серед іншого, прояв неповаги до інших суддів, адвокатів, експертів, свідків чи інших учасників судового процесу. Власне, саме для вказаної норми Закону статті 8, 9 Кодексу суддівської етики виступатимуть допоміжним інструментом, який допоможе обґрунтувати підстави притягнення судді до дисциплінарної відповідальності.

Аналіз дисциплінарної практики Вищої ради правосуддя доводить, що факти неетичної, некоректної (іноді навіть кричущої) поведінки суддів, які свідчать про вияв неповаги до учасників процесу, все ж існують. Надзвичайно показовим є рішення Першої Дисциплінарної палати Вищої ради правосуддя від 28.09.2018 р. № 3023/1дп/15-18 про притягнення судді Южноукраїнського міського суду Миколаївської області Волкової О. І. до дисциплінарної відповідальності [1] і застосування до неї дисциплінарного стягнення у виді внесення подання про звільнення її з посади судді.

Було встановлено, що суддя допускала висловлювання, які демонстрували їй явну неповагу до прокурорів, наголошувала на їхній непрофесійності та необізнаності з матеріалами справи, висловлювала обурення поведінкою прокурора, хоча така поведінка взагалі не стосувалася вказаної справи. Усе це могло створити у стороннього та неупередженого спостерігача уявлення про непрофесійність та некомпетентність державних обвинувачів. З технічного запису іншого судового засідання було встановлено, що суддя, демонструючи зверхність та вказуючи на необізнаність позивача у чинному законодавстві, під час оголошення позовної заяви у зневажливій формі коментувала зміст і оцінювала якість її складання, допускала ущипливі висловлювання на адресу позивача, коментуючи стан його здоров'я, та й у цілому спілкувалася із позивачем у процесі в «побутовому» стилі.

У наведеному випадку суддею були допущені умисні грубі порушення норм суддівської етики, а також інші порушення, які, за висновком Першої Дисциплінарної палати Вищої ради правосуддя охоплюються п. 3 ч. 6 ст. 126 Конституції України. За таких обставин застосування до

судді дисциплінарного стягнення у виді внесення подання Вищій раді правосуддя про звільнення її з посади є пропорційним вчиненому дисциплінарному проступку.

Непоодинокі випадки неповаги судді до учасників процесу свідчать про наявність проблем морально-етичного характеру у суддівському середовищі, представники та представниці якого демонструють грубість, нахабство, неврівноваженість, зневагу та відсутність тактовності, забуваючи при цьому положення Преамбули до Кодексу суддівської етики, відповідно до якого «усвідомлюючи значимість своєї місії, з метою зміцнення та підтримки довіри суспільства до судової влади судді України вважають, що зобов'язані демонструвати і пропагувати високі стандарти поведінки...».

Не слід забувати, що суддя є своєрідним індикатором суспільства, яке на сьогодні демонструє катастрофічно низький рівень моральності, культури та виховання. Проте органи суддівського врядування та самоврядування, а також суддівська спільнота у цілому повинна докласти максимум зусиль для забезпечення дотримання високих ціннісно-етичних стандартів професійної суддівської діяльності.

Використана література:

1. Рішення Першої Дисциплінарної палати Вищої ради правосуддя від 28.09.2018р. № 3023/1дп/15-18 про притягнення судді Южноукраїнського міського суду Миколаївської області Волкової О. І. до дисциплінарної відповідальності. URL: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/142> (дата звернення 12.04.2021 р.)

Хотинська-Нор О. З.,
завідувач кафедри нотаріального,
виконавчого процесу та адвокатури,
прокуратури, судоустрою Інституту
права Київського національного
університету імені Тараса Шевченка,
доктор юридичних наук, професор

ЕТИКА ВИСЛОВЛЮВАНЬ У ПОЗАСУДОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СУДДІ

Свобода слова є основою розвитку демократії, фундаментальною цінністю правової держави. Право вільно виражати свої думки гарантується на рівні багатьох міжнародних, регіональних і національних